

Sygn. akt IV U 652/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 listopada 2016 roku

Sąd Okręgowy w Tarnowie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSO Natalia Lipińska

Protokolant: protokolant sądowy Sylwia Wardzała

po rozpoznaniu w dniu 3 listopada 2016 roku w Tarnowie na rozprawie

sprawy z odwołania Z. C.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w N.

z dnia 24 maja 2016 roku nr (...)

w sprawie Z. C.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w N.

o zwrot świadczeń

I. oddała odwołanie;

II. zasądza od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Tarnowie na rzecz Kancelarii Radcy Prawnego E. R. w T. kwotę 180 zł podwyższoną o kwotę podatku od towarów i usług tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

Sygn. akt IV U 652/16

UZASADNIENIE

wyroku Sądu Okręgowego w Tarnowie

z dnia 3 listopada 2016 roku

Decyzją z dnia 24 maja 2016 r. , nr (...), Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w N., Wydział Realizacji Umów Międzynarodowych w N., działając na podstawie art. 139 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2016 poz. 887), zobowiązał Z. C. do zwrotu świadczeń wypłaconych zaliczkowo za okres od (...) r. do 29.02.2016 r. w kwocie 1818, 80 zł. W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wskazał, że nadpłacił ubezpieczonej zaliczkowo wypłaconą dopłatę do minimum za wskazany powyżej okres, z powodu przyznania świadczenia przysługującego z czeskiej instytucji ubezpieczeniowej.

Odwołanie od tej decyzji wniosła Z. C. zaskarżając wyżej wymienioną decyzję w całości. Powyższej decyzji odwołująca zarzuciła błąd w ustaleniach faktycznych polegający na niezasadnym uznaniu, iż ZUS nadpłacił jej zaliczkowo dopłatę do minimum za okres od (...) r. do 29.02.2016 r. Odwołująca podała, iż przedmiotowa decyzja jest dla niej wysoce krzywdząca. Wskazała, iż znajduje się w trudnej sytuacji majątkowej – aktualnie mieszka z bratem, który nie pracuje i wymaga opieki. Sama zaś utrzymuje się z emerytury w kwocie 489 zł . Otrzymuje także świadczenie w wysokości 306

zł, wypłacane przez czeską instytucję ubezpieczeniową. Odwołująca podniosła ponadto, że z informacji otrzymanej z ZUS wynika, iż organ rentowy już dnia 05.02.2016 r. wiedział o podwyżce świadczenia czeskiego. Pomimo tej wiedzy dopiero końcem maja 2016 r. wydał decyzję zobowiązującą do zwrotu świadczeń wypłaconych zaliczkowo we wskazanym powyżej okresie. Stwierdziła także, iż Zakład nie załączył do zaskarżonej decyzji informacji, która wpłynęła do Oddziału o podwyżce świadczenia czeskiego, dlatego też trudne jest ustosunkowanie się do zasadności zaskarżonej decyzji.

W odpowiedzi na odwołanie, Zakład Ubezpieczeń Społecznych wniósł o jego oddalenie, podtrzymując jednocześnie zaskarżoną decyzję. Organ rentowy wskazał, iż zaskarżona przez odwołującą decyzja z dnia 24 maja 2016 r. jest zgodna zarówno ze stanem faktycznym niniejszej sprawy jak i z obowiązującymi przepisami prawa oraz szczegółowo omówił przepisy prawne, które stanowiły podstawę wydawanych przez niego decyzji. Nadto przedstawił szczegółowo, w jaki sposób dokonał wyliczeń świadczenia oraz wysokości dopłat do tzw. minimum.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny sprawy:

Decyzją tymczasową z dnia 17 kwietnia 2009 r., Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w N. po rozpatrzeniu wniosku z dnia 6 sierpnia 2008 r. przyznał Z. C. prawo do emerytury w wysokości proporcjonalnej, wypłacanej zaliczkowo od (...) r., tj. od osiągnięcia wieku emerytalnego. Od tego momentu odwołująca uzyskała prawo do świadczenia proporcjonalnego, czyli obliczonego w wysokości „częściowej”, a więc na podstawie okresów składkowych i nieskładkowych przebytych w ubezpieczeniu społecznym oraz w ubezpieczeniach emerytalnym i rentowych. Proporcja wyrażająca stosunek ilości miesięcy okresów składkowych i nieskładkowych w ubezpieczeniu społecznym oraz w ubezpieczeniach emerytalnym i rentowych na podstawie przepisów prawa polskiego do sumy ilości tych miesięcy i miesięcy w ubezpieczeniu czeskim wynosiła 142 do 275. W związku z faktem, iż Czeski Zarząd Zabezpieczenia Socjalnego w P. nie rozstrzygnął wówczas o prawie do czeskiej renty starczej - nie ustalił prawa do tego świadczenia, a ustalona przez polski organ rentowy kwota świadczenia z tytułu polskiej emerytury proporcjonalnej była niższa od ustawowo określonej kwoty najniższej emerytury, dlatego przyznano ubezpieczonej tzw. dopłatę do minimum, która wypłacana wyrównywała jej emeryturę do kwoty najniższej emerytury. Prawo do powyżej wskazanego świadczenia ustalono na podstawie art. 27 ustawy emerytalnej, natomiast wysokość przysługującego świadczenia ustalono zgodnie z art. 53 przytoczonej ustawy w związku z art. 46 ust. 2 rozporządzenia Rady (EWG) nr 1408/71 z 14.06.1971 r. w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek i do członków rodzin przemieszczających się we Wspólnocie. Przedmiotowa decyzja zawierała pouczenie, zgodnie z którego treścią: „wraz z częściowym świadczeniem polskim jest wypłacana dopłata do minimum, której wysokość będzie ulegała zmniejszeniu, jeżeli świadczenie zagraniczne (po przeliczeniu na PLN) będzie podwyższone. Nadpłacone kwoty dopłaty będą potrącane z bieżącego świadczenia polskiego”.

Decyzjami z 16 marca 2009 r. oraz z 30 kwietnia 2014 r., czeska instytucja ubezpieczeniowa odmówiła odwołującej prawa do czeskiej renty starczej.

W świetle decyzji tymczasowej z dnia 9 listopada 2015 r. o przeliczeniu emerytury wypłacanej zaliczkowo, organ rentowy ustalił kwotę świadczenia z tytułu emerytury proporcjonalnej wypłacanej od 01.10.2015 r. w wysokości 487,50 zł. W związku z faktem, iż świadczenie to nie mogło być niższe niż kwota najniższej emerytury, dlatego też przysługujące Z. C. świadczenie podwyższono do kwoty 880, 45 zł. Zatem oznacza to, iż kwota tzw. dopłaty do minimum wynosiła 392,95 zł, gdyż tyle właśnie wynosi różnica pomiędzy ustawowo określoną kwotą najniższej emerytury (880, 45 zł), a kwotą emerytury proporcjonalnej (487,50 zł).

Decyzją z dnia 17 grudnia 2015 r. czeska instytucja ubezpieczeniowa przyznała Z. C. czeską rentę starczą począwszy od dnia 8 października 2015 r. w kwocie (...) koron czeskich, która od stycznia 2016 r. wynosi (...) koron czeskich miesięcznie. Decyzją tą, czeski organ ubezpieczeniowy przyznał również odwołującej wyrównanie za okres od 8 października 2015 r. do 31 grudnia 2015 r. w wysokości (...) koron czeskich, które to wypłacone zostało wraz ze świadczeniem rentowym za styczeń 2016 r.

Dnia 7 stycznia 2016 r. , do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych wpłynęła decyzją czeskiej instytucji ubezpieczeniowej z 17 grudnia 2015 r. ustalająca wysokość świadczenia z tytułu przyznanej renty starczej.

Decyzją z dnia 4 lutego 2016 r. , Zakład Ubezpieczeń Społecznych po rozpatrzeniu wniosku ubezpieczonej z dnia 7 stycznia 2016 r. przeliczył i podjął wypłatę emerytury ubezpieczonej od dnia (...) r. Zgodnie z tą decyzją kwota emerytury proporcjonalnej wypłacanej od (...) nadal wynosiła 487,50 zł, jednakże zmniejszeniu uległa kwota tzw. dopłaty do minimum, która wyniosła 10, 23 zł. Powyższe zmniejszenie kwoty dopłaty do minimum było rezultatem wypłacenia odwołującej przez czeska instytucję ubezpieczeniową proporcjonalnej renty starczej.

Na podstawie uzyskanych informacji , Zakład Ubezpieczeń Społecznych dokonał rozliczeń , zgodnie z którymi, skoro różnica między sumą polskiej emerytury proporcjonalnej (487,50 zł) i czeskiej renty starczej , która po przewalutowaniu:

- od (...) r. do 31.10.2015 r. wynosiła 293,94 zł;

- od 01.11.2015 r. do 31.12.2015 r. wynosiła 379,68 zł miesięcznie;

- od 01.01.2016 r. do 29.02.2016 r. wynosiła 382,72 zł miesięcznie,

a najniższą ustawowo określoną emeryturą w wysokości 880,45 zł wynosiła:

- od (...) r. do 31.10.2015 r. – 671,36 zł;

- od 01.11.2015 r. do 31.12.2015 r. – 867,18 zł;

- od 01.01.2016 r. do 29.02.2016 r. – 870,22 zł,

zatem kwoty tzw. dopłaty wynosiły odpowiednio:

- 10,27 zł w okresie od (...) r. do 31.10.2015 r.;

- 13,27 zł w okresie od 01.11.2015 r. do 31.12.2015 r.;

- 12,23 zł w okresie od 01.01.2016 r. do 29.02.2016 r.

Zważywszy powyższe, organ rentowy ustalił, że tytułem tzw. dopłaty do minimum w okresie od (...) r. do 29.02.2016 r. wypłacił odwołującej świadczenie w łącznej kwocie wynoszącej 1876, 02 zł, tj.:

- 304 zł 22 gr – za okres 24 dni, tj. od (...) r. do 31.10.2015 r.,

- po 392 zł 95 gr miesięcznie w okresie od 01.11.2015 r. do 29.02.2016 r., czyli 1571 zł 66 gr za okres 4 – miesięcy.

Tymczasem tytułem tzw. dopłaty do minimum w powyższym okresie ubezpieczonej przysługiwało świadczenie w łącznej kwocie wynoszącej 57 zł 27 gr, tj.:

- 10 zł 27 gr – za okres 24 dni, tj. od (...) r. do 31.10.2015 r.,

- 13 zł 27 gr – w okresie od 01.11.2015 r. do 31.12.2016 r., czyli 26 zł 54 gr za okres 2 – miesięcy,

- 10 zł 23 gr – w okresie od 01.01.2016 r. do 29.02.2016 r., czyli 20 zł 46 gr za okres 2 – miesięcy.

Zatem różnica między kwotą wypłaconą a faktycznie przysługującą tytułem tzw. dopłaty do minimum wyniosła 1818, 75 zł.

Zaskarżoną decyzją z dnia 24 maja 2016 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w N., zobowiązał Z. C. do zwrotu świadczeń wypłaconych zaliczkowo za okres od (...) r. do 29.02.2016 r. w kwocie 1818, 80 zł.

Decyzją z dnia 31 maja 2016 r. , (...) Oddział w N., zmniejszył ubezpieczonej Z. C. wysokość pobieranej emerytury.

Postanowieniem z dnia 28 czerwca 2016 r. organ rentowy sprostował z urzędu oczywisty błąd pisarski w treści decyzji z dnia 24.05.2016 r. , w ten sposób ,że w wierszach 5 i 9 w miejsce błędnie wpisanych kwot (...),80 wpisał kwoty właściwe , tj. 1818,75 zł.

Dowód: akta ZUS (decyzja z 17.04.2009 r. – k. 83, pismo z 26.09.2013 r. – k. 100, pismo z 20.05.2014 r. – k. 120, decyzja z 09.11.2015 r. – k. 138, decyzja z 17.12.2015 r. – 139 – 145, decyzja z 04.02.2016 r. – k. 146, pismo z 09.02.2016 r. – k. 147, decyzja z 24.05.2016 r. – k. 148, decyzja z 31.05.2016 r. – k. 149, postanowienie z 28.06.2016 r. – k. 150).

Na rozprawie z dnia 3 listopada 2016 r., odwołująca Z. C. zeznała ,iż co prawda otrzymywała decyzje z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, jednakże nie zwracała uwagi na to, czy decyzje te były decyzjami tymczasowymi i czy przyznane świadczenie jest wypłacane zaliczkowo. Ponadto ubezpieczona wskazała, iż aktualnie znajduje się w ciężkiej sytuacji materialnej i życiowej. Podała, że mieszka z chorym bratem , którym się opiekuje , a także, iż cały dom jest na jej utrzymaniu.

Dowód: zeznania odwołującej Z. C. – k. 26, 00:10:06 – 00:22:33.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie zalegających w aktach ZUS - dokumentów i wydawanych decyzji oraz zeznań odwołującej Z. C..

Sąd pozytywnie ocenił dowody z dokumentów, których autentyczność oraz wiarygodność, jak również poprawność materialna i formalna nie budziły wątpliwości. Brak było zatem jakichkolwiek podstaw , także takich , jakie należałoby uwzględnić z urzędu, aby dokumentom tym odmówić właściwego im znaczenia dowodowego.

Wiarygodne w ocenie Sądu były także zeznania odwołującej Z. C.. Depozycje te nie zawierały żadnych wewnętrznych sprzeczności, były logiczne i spójne. Decydujące znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy miały zeznania w zakresie, których Z. C. stwierdziła, iż otrzymywała decyzje z ZUS – u, jednakże nie zwracała uwagi jaki miały charakter. W pozostałym zakresie zeznania ubezpieczonej nie miał większego znaczenia dla wyniku sprawy, gdyż sprowadzały się wyłącznie do określenia sytuacji życiowej i materialnej odwołującej.

Sąd Okręgowy rozważył, co następuje:

Odwołanie nie zasługiwało na uwzględnienie.

Na wstępie należy wskazać, iż zarówno zaskarżona decyzja wydana przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, jak również wyliczenia dokonane przez organ rentowy znajdują oparcie w przepisach obowiązującego prawa. Zakład Ubezpieczeń Społecznych wypłacając odwołującej tzw. dopłatę do minimum opierał się na art. 85 ustawy emerytalnej (Dz.U. z 2016 poz. 887) , mając w szczególności na względzie ust. 4 tegoż przepisu. Zgodnie z powołanym powyżej przepisem: Art. 85. 1. Kwoty najniższej renty z tytułu niezdolności do pracy wynoszą:

1) 880,45 zł miesięcznie – dla osób całkowicie niezdolnych do pracy;

2) 675,13 zł miesięcznie – dla osób częściowo niezdolnych do pracy.

2. Kwota najniższej emerytury, z zastrzeżeniem art. 24a ust. 6, art. 54, art. 54a ust. 2 i art. 87, oraz renty rodzinnej wynosi 880,45 zł miesięcznie.

3. Kwoty najniższych świadczeń, o których mowa w ust. 1 i 2, podwyższa się przy zastosowaniu wskaźnika waloryzacji, o którym mowa w art. 89–94.

4. Świadczenia ustalone w kwotach niższych niż określone w ust. 1–3, w tym także świadczenia ustalone wraz ze zwiększeniami, o których mowa w art. 56 ust. 3 i 4 oraz w art. 73 ust. 3 i 4, podwyższa się do tych kwot z urzędu, a jeżeli ich wypłata była wstrzymana – po wznowieniu wypłaty.

5. Przepis ust. 4 stosuje się do świadczeń przyznanych zgodnie z postanowieniami umów międzynarodowych ubezpieczonym zamieszkałym w Polsce, w taki sposób, aby suma świadczenia przyznanego na podstawie ustawy i świadczenia zagranicznego nie była niższa od kwoty świadczeń określonych w ust. 1–3.

Obliczając proporcję wyrażającą stosunek ilości okresów składkowych i nieskładkowych w ubezpieczeniu społecznym oraz w ubezpieczeniach emerytalnym i rentowych na podstawie przepisów prawa polskiego do sumy ilości tych miesięcy i miesięcy w ubezpieczeniu czeskim, organ rentowy wziął za podstawę art. 15 ust. 3 rozporządzenia Rady (EWG) nr 574/72 z 21.03.1972 r. w sprawie wykonywania rozporządzenia (EWG) nr 1408/71 w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek i do członków ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie (jednolity tekst: Dz. Urz. WE z 30.01.1997 r. L nr 28, str.1 i nast. Ze zm.).

Podstawę prawną przeliczenia z dni (...), stanowiących okres ubezpieczenia potwierdzony przez czeską instytucję ubezpieczeniową, na miesiące (133) stanowił art. 13 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z 16.09.2009 r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. Urz. UE z 30.10.2009 r. L nr 284, str. 1 i nast. Ze zm.).

Przeliczając z kolei kwotę przewalutowanego czeskiego świadczenia rentowego, organ rentowy miał na uwadze art. 90 rozporządzenia (WE) nr 987/2009 (Dz. U. UE L 284 z dnia 30 października 2009r.).

Zgodnie z art. 139 ust.1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2016 poz. 887) : ze świadczeń pieniężnych określonych w ustawie – po odliczeniu składki na ubezpieczenie zdrowotne oraz zaliczki i innych należności z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych – podlegają potrąceniu, z uwzględnieniem art. 141, następujące należności:

1) świadczenia wypłacane w kwocie zaliczkowej, a następnie kwoty świadczenia lub świadczeń podlegające rozliczeniu w trybie określonym w art. 98 ust. 3;

W myśl art. 120 powołanej ustawy : 1. Jeżeli prawo do świadczeń zostało udowodnione, ale zainteresowany nie przedłożył dowodów niezbędnych do ustalenia wysokości świadczeń, organ rentowy przyznaje zainteresowanemu świadczenia w kwocie zaliczkowej zbliżonej do kwoty przewidywanych świadczeń.

2. Organ rentowy przyznaje zainteresowanemu świadczenia, o których mowa w ust. 1, również wtedy, gdy składki należne za okres, z którego ustalono podstawę obliczenia emerytury określonej w art. 26, zostały zewidencjonowane na koncie ubezpieczonego w terminie uniemożliwiającym ich uwzględnienie w podstawie obliczenia świadczenia w dniu wydania decyzji w sprawie prawa do świadczenia i ustalenia jego wysokości.

Istotą niniejszej sprawy była sytuacja, w której czeska instytucja ubezpieczeniowa przyznała Z. C. świadczenie z tytułu renty starczej, tytułem którego za okres wsteczny wypłaciła wyrównanie tego świadczenia. W rezultacie tzw. dopłata do minimum, która przez cały czas zaliczkowo była wypłacana ubezpieczonej przez polski organ rentowy – przysługiwała odwołującej w niższej kwocie niż faktycznie pobierała.

W danej sprawie nie tyle więc mamy do czynienia z dochodzeniem przez organ rentowy zwrotu nienależnie pobranych świadczeń , ile z żądaniem zwrotu nadpłaconych świadczeń wyrównujących świadczenie emerytalne lub rentowe do kwoty najniższej emerytury lub renty, które wypłacane są zaliczkowo, dlatego też wniosek pełnomocnika odwołującej o zastosowanie art. 138 ust. 6 ustawy emerytalnej nie mógł mieć zastosowania w niniejszej sprawie.

W ustalonym przez Sąd stanie faktycznym, niebudzącym wątpliwości był fakt, iż Z. C. w otrzymanej decyzji tymczasowej z dnia 17.04.2009 r., przyznającej jej prawo do emerytury była prawidłowo i w sposób niebudzący żadnych wątpliwości pouczona o tym, że wypłacana jej tzw. dopłata do minimum jest świadczeniem zaliczkowym, które w stosownym momencie ulega rozliczeniu, w wyniku którego ewentualna nadpłata musi być zwrócona na rzecz Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Odwołująca była zatem świadoma tego, iż ustalenie prawa do renty starczej przez czeską instytucję ubezpieczeniową i wypłacenie przysługującego z tego tytułu świadczenia, może skutkować zmniejszeniem kwoty wypłacanej zaliczkowo, tzw. dopłaty do minimum, a nawet ustaniem prawa do tego świadczenia kompensującego.

Należy wskazać również, iż obowiązujące przepisy emerytalno – rentowe nie przewidują żadnego terminu, w ciągu którego organ rentowy może dokonać rozliczenia świadczenia zaliczkowo wypłacanego tytułem tzw. dopłaty do minimum i żądać zwrotu nadpłaconego świadczenia.

Mając powyższe na uwadze, Sąd oddalił odwołanie biorąc za podstawę powołane wyżej przepisy ustawy o emeryturach i rentach z FUS oraz art. . 477¹⁴ § 1 k.p.c.

W punkcie II wyroku Sąd zasądził od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Tarnowie na rzecz Kancelarii Radcy Prawnego E. R. w T. kwotę 180 zł podwyższoną o kwotę podatku od towarów i usług tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu zgodnie z § 15 ust. 2 w zw. z § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu.